

Сазонова С.В., старший викладач
кафедри менеджменту
Державний університет телекомунікацій (м. Київ, Україна)

АДАПТАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ДО УМОВ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сазонова С.В. Адаптація організаційно-економічного механізму управління телекомунікаційними підприємствами до умов кризової економіки. У статті розглянуто основні підходи до визначення особливостей формування організаційно-економічного механізму управління телекомунікаційними підприємствами за змін зовнішнього середовища функціонування підприємств та підвищення ризиковості діяльності підприємств.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, підприємства, ризик, криза, телекомунікаційні послуги.

Сазонова С.В. Адаптация организационно-экономического механизма управления телекоммуникационными предприятиями к условиям кризисной экономики. В статье рассмотрены основные подходы к определению особенностей формирования организационно-экономического механизма управления телекоммуникационными предприятиями при изменениях внешней среды функционирования предприятий и повышении рискованности деятельности предприятий.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, предприятия, риск, кризис, телекоммуникационные услуги.

Sazonova S.V. Adaptation of the organizational and economic mechanism of telecom companies to a crisis economy. In the article the basic approaches to determining the features of formation of organizational and economic mechanism of enterprises in the telecommunications environment changes the functioning of enterprises and increasing riskiness of enterprises.

Keywords: organizational and economic mechanism, enterprise, risk, crisis telecommunications services.

Постановка проблеми. Аналіз теоретичних досліджень українських та зарубіжних вчених, оцінка господарської практики останніх років чітко показали, що будь-яка економічна система не може скільки завгодно довго розвиватися стабільно, без кризових спадів і підйомів. Циклічність коливань може бути різною, але кризи обов'язково наздоганяють будь-яку економічну систему. У зв'язку з цим виникає закономірне питання про те, чи можуть господарський механізм економіки, система управління її різними галузями, підприємствами, процесами залишатися незмінним. Чи повинні підприємствами змінювати свою систему управління залежно від змін зовнішнього середовища? Ми вважаємо, що саме адаптація організаційно-економічного механізму управління підприємствами є абсолютно необхідною в умовах підвищення ризиковості діяльності телекомунікаційних підприємств, саме система управління з об'єктивною неминучістю вимагає адаптації до нових соціально-економічних реалій. Діяльність підприємств телекомунікацій останніми роками відбувається під впливом активного розвитку інформатизації суспільства, в якому відбувається вся сукупність суспільних відносин у різних сферах людської діяльності на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікацій-

них технологій (далі – ІКТ), що дає змогу кожному створювати інформацію, накопичувати знання та мати вільний доступ до них, можливості для їхнього розповсюдження і використання з метою суспільного прогресу та особистого інтелектуального зростання. Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum) у 2015 році за Індексом мережевої готовності (WEF Networked Readiness Index) Україна посіла 71 місце зі 143 країн світу (у 2014 році – 81 з 148 країн). За Індексом технологічної готовності у 2015 році (WEF Technological Readiness Index) Україна посіла 86 місце із 140 країн (у 2013 році – 94 місце із 148 країн) [6].

За Індексом розвитку електронного уряду ООН (The UN Global E-Government Development Index), який оцінює готовність і можливості національних державних структур у використанні ІКТ для надання громадянам державних послуг, у 2014 році Україна посіла 87 місце у світі серед 193 країн-членів ООН (у 2012 році в рейтингу Україна посідала 68 місце із 190 країн). За Індексом розвитку Інтернету у 2014 році (The Web Index), що розраховується міжнародною організацією «World Wide Web Foundation» (на підставі статистичних даних міжнародних організацій, таких як, наприклад, ООН, Міжнародний союз електров'язку (далі – МСЕ),

Світовий банк, Світовий економічний форум, Фонд «Wikimedia», а також результатів експертного опитування, проведеного в країнах, що стали об'єктами дослідження), Україна посіла 46 місце із 86 країн світу. Цей індекс розроблений у 2012 році та є комплексним показником, що характеризує рівень впливу Інтернету на різні сфери суспільного життя за різними параметрами, об'єднаним в чотири основні групи: проникнення, свобода і відкритість, якість контенту, права та можливості. У минулих роках Україна не включалась до списку країн світу, що брали участь у рейтингу [6].

За Індексом розвитку ІКТ, відповідно до Звіту МСЕ «Вимірювання інформаційного суспільства – 2015», Україна посіла 79 місце зі 167 країн (відповідно до Звіту МСЕ за 2014 рік – 73 місце зі 166 країн світу). За даними цього Звіту частка користувачів мережі Інтернет в Україні складає 43,4%; частка домогосподарств, що мають комп'ютери, – 52,4%; частка домогосподарств, які використовують Інтернет, – 43,0%.

Сьогодні за експертними даними сукупний обсяг світового ринку ІТ перевищує два трильйони доларів США, а загальний обсяг українського ІТ-ринку у 2015 році склав приблизно 850 млн. дол. США (без урахування послуг аутсорсінгових компаній, які надають послуги зарубіжним клієнтам).

За оцінками аналітичної компанії IDC внутрішній ІТ-ринок України, який у минулому році скоротився на 48%, продовжує падати і зараз. Постачання обладнання (без урахування смартфонів і телефонів) впало на 46%, продаж програмного забезпечення – на 32%, ІТ-послуг – на 29%. Згідно з прогнозами у 2016 році буде відбуватися поступове відновлення ІТ-ринку, який зростає на 21%, а в 2017 році – ще на 23%. Одним з найвагоміших досягнень країни у сфері ІТ за останні кілька років вважається розвиток ІТ-аутсорсінгу. Сьогодні це – найбільш розвинена сфера порівняно з іншими сегментами. Більше 80% всіх аутсорсінгових ІТ-компаній України працюють на зовнішні ринки. Більшість компаній-клієнтів виходять на українських розробників з Європи (67,7%) і Північної Америки та Австралії (56,7%) [6].

За різними оцінками в Україні нараховується до 4 000 ІТ-компаній. 85% компаній – це малі та середні компанії з чисельністю персоналу менше 80 осіб. Основна частина компаній розташована у великих містах України: Києві (44,9%), Харкові (18,7%), Львові (9,3%), Дніпропетровську (8,2%) і Одесі (5,5%).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній літературі докладно вивчені проблеми прояву загальнонаціональної економічної кризи. На рівні окремих підприємств досліджені проблеми господарсько-фінансової діяльності, виявлено причини банкрутств підприємств і їх виробничо-фінансової стійкості. Особливу увагу зазначеним проблемам приділено в працях таких вчених, як, зокрема, Л.І. Абалкін, Є.І. Богданов [1], А.В. Єфремов, А. Кульман [2], А.А. Чухно [5].

Однак теоретичні питання подолання системних кризових проявів на рівні підприємства досліджені недостатньо і потребують більш докладного наукового обґрунтування.

Постановка завдання. Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідних корективів організаційно-економічного механізму діяльності телекомунікаційних підприємств, що сприяють успішному подоланню кризи на мікроекономічному рівні.

Виклад основних результатів. Організаційно-економічний механізм економічної системи – це органічна єдність виробничих, фінансових, соціальних, технологічних і організаційних зв'язків, що приводяться в рух з метою безперервного задоволення зростаючих і суперечливих потреб особистості, колективів, груп, регіонів і суспільства загалом. Слід сказати про два ключові поняття в такому визначенні організаційно-господарського механізму: органічна єдність взаємозв'язків різних видів і їх рух до мети, організований за допомогою господарського механізму. Як органічні взаємозв'язки в економічних процесах виступають об'єктивні закони. Економічні закони – це найбільш суттєві повторювані, об'єктивні причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами. Вони складають об'єктивне ядро господарського механізму.

Суб'єктивною складовою організаційно-економічного механізму є управлінська діяльність менеджерського складу на всіх рівнях економічної системи. Управлінська діяльність людей полягає у використанні різних способів, прийомів, важелів впливу на об'єкт управління для надання процесу розвитку бажаного напрямку і досягнення раніше поставленої мети. «Управління в широкому сенсі – процес підтримки функціонування або переведення системи з одного стану в інший за допомогою цілеспрямованого впливу на об'єкт управління з метою зміни його стану» [4, с. 644].

Відповідно до теорії менеджменту в системі управління виділяють суб'єкти управління, об'єкти управління, структуру і механізм управління. У телекомунікаційних підприємствах як суб'єкт управління виступає менеджерський склад підприємств. Крім того, управлінський вплив здійснюють місцеві та відомчі органи державної влади. Результативність їх спільного управлінського процесу визначає, зрештою, ефективність всієї системи управління телекомунікаційних підприємств. Об'єкт управління діяльністю в ІТ-сфері надзвичайно різноманітний. Він включає всі елементи (як за основною, так і за додатковими операціями обслуговування ІТ-сфери). Створення ІТ-послуг, організаційні, фінансові, технологічні та інші операції щодо їх забезпечення – все стає об'єктом управління. Нарешті, механізм управління – це сукупність методів, способів або прийомів впливу суб'єкта управління на об'єкт управління з метою надання йому бажаної спрямованості роз-

витуку і отримання запланованого результату. Серед компонентів механізму управління виділяють економічні, нормативно-правові, адміністративні, організаційні, технологічні, інформаційні та ідейно-виховні методи управління.

Таким чином, вся структура організаційно-економічного механізму може бути представлена у вигляді схеми, відображеної на рис. 1.

Проблема адаптації організаційно-економічного механізму телекомунікаційного підприємства полягає в найкращому і ефективному використанні всього механізму управління, в застосуванні найбільш дієвих методів, прийомів і способів впливу суб'єктів управління на об'єкти з метою подолання кризових проявів і з урахуванням мінливих умов. Чим активніше здійснюється процес оновлення механізму управління відповідно до об'єктивних законів розвитку економіки та суспільства, найбільшою мірою адекватності мінливих внутрішніх і зовнішніх умов ринку IT-послуг, тим стійкішою і ефективною буде діяльність підприємств.

Питання адаптації системи управління телекомунікаційними підприємствами до змін зовнішніх факторів включає поліпшення структури всього ринку телекомунікаційних послуг. Більш досконала структура представляє оптимальне співвідношення всіх його складових елементів, що поділяються за галузеву, технологічною, інституційною ознаками, що сприяє загальному соціально-економічному та екологічному прогресу регіону. Механізм управління телекомунікаційними підприємствами включає різноманітність взаємопов'язаних методів і важелів впливу суб'єктів управління на об'єкти з метою досягнення поставлених завдань, зокрема завдань щодо подолання кризових явищ. Палітра використуваних методів надзвичайно різноманітна. У згрупованому вигляді вони складаються з економічних, адміністративних, нормативно-правових, організаційних та технологічних методів.

Вплив зовнішніх факторів носить надмірно нестійкий характер і в малому ступені залежить від керівництва телекомунікаційного підприємства.

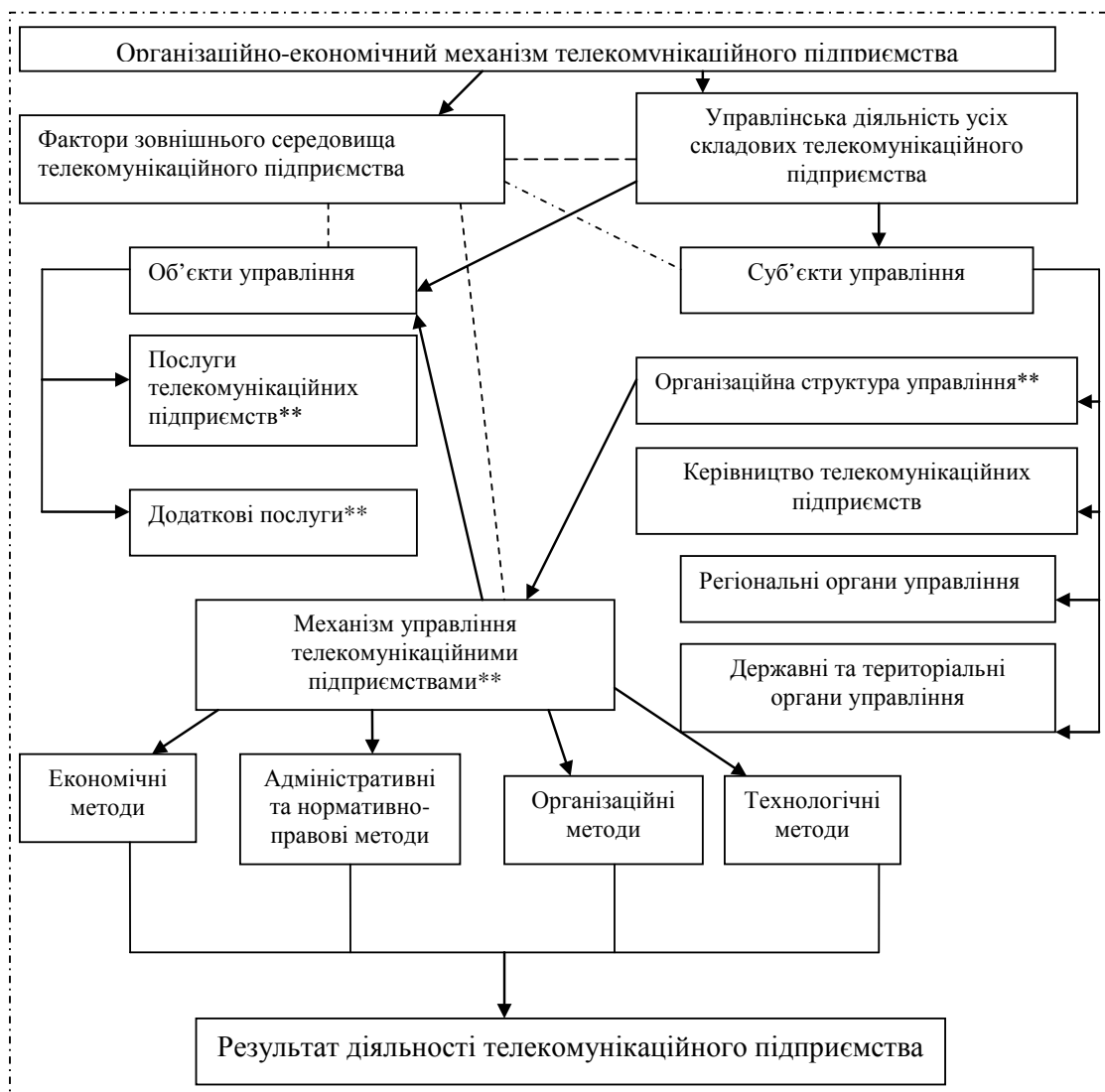

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму телекомунікаційного підприємства і його елементи, що підлягають адаптаційним перетворенням в умовах кризи (відзначені **)

Ця обставина лише посилює вимоги до керівників підприємства в прояві гнучкості прийняття рішень, творчого і осмисленого підходу, високої компетентності, обґрунтованого ризику і рішучих дій. У відомій праці М.Х. Мескон і Ф. Хедоури зазначається: «Керівник не має права очікувати <...> однорідності у своїй роботі. Швидше, характерними для нього будуть короткочасність, різноманітність і фрагментарність здійснюваної діяльності» [3, с. 36].

Не будучи в силах змінити негативний вплив зовнішніх чинників, досвідчені керівники пристосовуються до їх впливу, змінюють механізм внутрішніх методів управління, адаптують їх до нових зовнішніх умов. Професійно підготовлені керівники телекомунікаційного підприємства формують внутрішні компенсатори негативного впливу зовнішнього оточення. Залежно від характеру і сили впливу кожного фактору прямого і непрямого впливу на телекомунікаційне підприємство менеджмент повинен виробити і використовувати інструменти адаптації, вбудовані у внутрішній організаційно-економічний механізм управління, перетворити структуру і процес управління підприємством з метою забезпечення стабільного та ефективного розвитку підприємства.

Адаптація управління телекомунікаційним підприємством є процесом пристосування всіх еле-

ментів системи управління до нових зовнішніх умов шляхом застосування відповідних компенсаторів з метою досягнення стійкої і ефективної роботи організації в тривалому періоді. Тривалість адаптаційного процесу повинна відповідати тривалості факторного впливу в зміненому вигляді, проте стартовий момент адаптаційного процесу повинен випереджати майбутні зміни в характері наявних факторів.

Висновки. Адаптаційні перетворення механізму управління як системи взаємопов'язаних методів і важелів впливу на об'єкти управління обґрунтовані у формі вдосконалення ряду традиційних методів (на прикладах цін на послуги телекомунікаційних підприємств, податкових важелів тощо), інноваційних методів в управлінні ІТ-процесами (на прикладах диверсифікації виробництва ІТ-послуг, аутсорсингу тощо). Отримано висновок про необхідність адаптаційних змін у всіх структурних елементах організаційно-економічного механізму. Сукупність отриманих результатів підтвердила необхідність розгляду адаптації організаційно-господарського механізму управління телекомунікаційними підприємствами в період кризових проявів до змін зовнішніх факторів навколишнього середовища ринку телекомунікацій.

Список літератури:

1. Хозяйственный механизм санаторно-курортного комплекса: [монография] / [Е.И. Богданов, О.А. Никитина, А.С. Гаценбиллер]. – СПб.: Изд-во СПбГАСЭ, 2004. – 243 с.
2. Кульман А. Экономические механизмы / А. Кульман; пер. с фр. под общ. ред. Н.И. Хрусталевой. – М.: Прогресс; Универс, 1993. – 92 с.
3. Основы менеджмента / [М.Х. Мэскон, М. Альберт, Ф. Хедоури]; пер. с англ. – М.: Дело, 1993. – 702 с.
4. Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия / Е.Е. Румянцева. – 2-е изд. – М.: Инфра-М, 2006. – 810 с.
5. Чухно А.А. Хозяйственный механизм и пути его совершенствования на современном этапе / А.А. Чухно // Экономика Украины. – 2007. – № 4. – С. 36–41.
6. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації: офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nkrzi.gov.ua>.